

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ			
ПРИМЉЕНО: 17. 08. 12			
Орг. јед.	Број	Прилог	Вредност
08	2514		

**НАСТАВНО – НАУЧНОМ ВЕЋУ
ПРАВНОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

На седници Наставно-научног већа Правног факултета Универзитета у Крагујевцу одржаној 05. 07. 2012. године, одређена је Комисија за оцену и одбрану магистарског рада кандидата Зорана Вуковића под називом „Неправичне уговорне одредбе, посебно у потрошачким уговорима“. На основу поменуте одлуке, Комисија у саставу: проф. др Ненад Ђурђевић (ментор), проф. др Миодраг Мићовић и доц. др Марко Ђурђевић проучила је текст магистарског рада, након чега Већу подноси следећи:

ИЗВЕШТАЈ

Биографија кандидата

Зоран Вуковић је рођен 25. 06. 1978. године у Горњем Милановцу. Основну школу и Гимназију завршио је у Горњем Милановцу. Правни факултет у Крагујевцу завршио је 17. 02. 2005. године, а дипломирао је са просечном оценом 9, 16 (просечна оцена на наставним предметима на Грађанскоправном смеру – 9, 80). У више наврата, током студија био је награђен као један од најбољих студената Правног факултета. Стипендију Краљевине Норвешке, као један од сто најбољих студената Републике Србије, добио је 2000. године.

Последипломске студије уписао је 21. 03. 2005. године на Грађанскоправном смеру, а затим успешно одбранио први семинарски рад на тему:

- Одговорности за штету од ствари са недостигањем према Предлоју закона о одговорности произвођача ствари са недостигањем Републике Србије.

У периоду 03. 09. 2005 – 02. 03. 2006 одслужио је војни рок. Радни однос као асистент-приправник на наставном предмету Облигационо право засновао је на Правном факултету у Крагујевцу 08. 03. 2006. године, а затим успешно одбранио други семинарски рад на тему:

- *Капиталозна кувовина у йозийивном йраву Рейублике Србије и йраву Евройске Уније.*

Зоран Вуковић је усмени магистарски испит положио 16. 04. 2009. године. Био је учесник пројекта Правног факултета Универзитета у Крагујевцу под називом „Јавне власти и спорт“ под руководством проф. др Ненада Ђурђевића.

Кандидат је учествовао на следећим скуповима:

- као учесник семинара под називом "Наставне методе" одржаног на Правном факултету у Крагујевцу у организацији америчког Националног центра за државне судове (мај 2005. године).

- као учесник на Конференцији о клиничком образовању за заштиту права жена у организацији Правног факултета Универзитета у Нишу (15 - 16. децембар 2007. године).

- као учесник на Конференцији о правним клиникама у Србији у организацији Канцеларије ОЕСД-а у Србији (05 - 06. јун 2009. године).

Написао је следеће чланке:

- „Одговорност йроизвођача ствари са недосйайком“, Правни живот, број 10/2006, Београд, стр. 1137-1154.

- „Капиталозна кувовина у йраву Евройске Уније и йраву Рейублике Србије“, Правни систем Србије и стандарди Европске Уније и Савета Европе, књига II, (приредио Станко Бејатовић), Крагујевац, 2007, стр. 347-367.

- „Усклађеност Закона о одговорности йроизвођача ствари са недосйайком Рейублике Србије са Директивом 85/374 ЕЕЗ о одговорности за йроизоде“, Правни систем Србије и стандарди Европске Уније и Савета Европе, књига III, (приредио Станко Бејатовић), Крагујевац, 2008, стр. 255-275.

- „Право на једносйрани раскид йойрошачкој ујовора у свейлу комунијарној йрава и Нацрйа закона о зашйийи йойрошача Србије“, Правни систем Србије и стандарди Европске Уније и Савета Европе, књига IV, (приредио Станко Бејатовић), Крагујевац, 2009, стр. 313-335.

- „Кријеријуми йроцене йравичности одредби у йойрошачким ујоворима“, Правни систем Србије и стандарди Европске Уније и Савета Европе, књига V, (приредио Станко Бејатовић), Крагујевац, 2010, стр. 311-332.

Зоран Вуковић држи вежбе из Облигационог права на Правном факултету у Крагујевцу. Ангажован је и на наставном предмету Црквено право. Зоран Вуковић је технички секретар часописа „Гласник права“ и секретар Катедре за Грађанско право. Служи се енглеским и руским језиком. Познаје рад на рачунару (Microsoft Word и Powerpoint). Реизабран је у исто звање фебруара 2010. године.

Поступак усвајања теме

Зоран Вуковић је поднео захтев за одобрење за израду магистарског рада под наведеним називом 22. 12. 2009. године. Поводом захтева кандидата, на седници Наставно-научног већа Правног факултета у Крагујевцу, одржаној 24. 12. 2009. године, одређена је Комисија за оцену подобности теме магистарског рада у саставу: проф. др Ненад Ђурђевић, проф. др Миодраг Мићовић и проф. др Марко Ђурђевић. Комисија је поднела позитиван извештај о подобности теме за израду магистарског рада коју је пријавио кандидат, након чега је Наставно-научно веће Правног факултета у Крагујевцу, на седници одржаној 17. 02. 2010. године донело једногласну одлуку да се прихвата извештај Комисије за оцену подобности теме магистарског рада коју је пријавио Зоран Вуковић. За ментора је Веће одредило проф. др Ненада Ђурђевића, редовног професора за предмет Облигационо право на Правном факултету у Крагујевцу.

Општа оцена рада са становишта актуелног стања у одређеној научној области

Свеобухватна заштита потрошача од неправичних уговорних одредаба у новом Закону о заштити потрошача Србије представља једну од значајних новина нашег законодавства које је на снази нешто више од две и по године. Бивши Закон о заштити потрошача Србије из 2005. године је у овом погледу садржао непрецизна и недовољно јасна правила која нису одговарала савременом начину регулисања овог проблема у упоредном праву. Међу општим правилима уговорног права, од

значаја за регулисање неправичних уговорних одредаба, како у трговачким тако и у потрошачким уговорима, су правила која уређују контролу општих услова формуларних уговора садржана у Закону о облигационим односима.

Актуелност теме која је била предмет истраживања кандидата произилази из чињенице да правна теорија и нарочито судска пракса о овом питању још увек нису обимне, али несумњиво узимају замах у разјашњавању и тумачењу норми којима се уређују поменути односи. На тај начин се кандидат суочио са једном изазовном и актуелном темом која му је пружила могућност да се у потпуности искаже и у одређеној мери допринесе расветљавању овако значајног питања. Кандидат је успешно објединио постојеће домаће правнотеоријске ставове везане за ову тему. Није изостала ни упоредноправна анализа која је кандидату послужила као ослонац за одређене критичке ставове према нашем законодавству. У том циљу, кандидат је у значајној мери користио инострану литературу, превасходно на енглеском језику. Похвално је што се приликом анализирања актуелног стања у нашем законодавству везано за регулативу неправичних уговорних одредаба није ограничио само на усвајање постојећих теоријских ставова, већ је износио и своја опажања и размишљања уз одговарајућу аргументацију. Проблеме које је уочио, кандидат се трудио да не заобилази, већ да их аргументовано изложи и где год је могао, учини одговарајуће предлоге. Због свега тога, Комисија је сагласна да рад Зорана Вуковића представља допринос разумевању питања заштите од неправичних уговорних одредаба.

Технички подаци о магистарском раду

Магистарски рад Зорана Вуковића, без садржаја и пописа коришћене литературе садржи 192 странице текста. Теза је писана ћирилицом Times New Roman, фонт 12, фусноте 10, са проредом 1,5. Што се тиче начина цитирања, кандидат се служио оксфордским системом, карактеристичним за радове ове врсте. Рад има 624 фуснота и укупно 105 библиографских јединица.

Приказ структуре рада

Структура магистарског рада Зорана Вуковића, поред Увода и Закључка, обухвата два дела. Део први носи назив „Неправичне уговорне одредбе“ и обухвата три главе. Део други носи назив „Неправичне одредбе у потрошачким уговорима“ и обухвата пет глава.

У Уводу (стр. 1 – 6), кандидат најпре на сликовит начин у општим цртама указује на развој идеје о нужности правне заштите од неправичних уговорних одредаба. Вуковић предочава практични значај, а затим постепено прелази на правни терен поменутог проблема. У овом делу кандидат даје основне поставке свог рада којих ће се касније доследно придржавати. Вуковић нам на језгровит и илустративан начин предочава систематику за коју се определио у циљу обраде наведене теме.

Део први Вуковићевог магистарског рада носи назив „Неправичне уговорне одредбе“ и обухвата три главе. Ова излагања посвећена су разматрању општих и заједничких карактеристика правног уређења неправичних уговорних одредаба, независно од тога да ли се ради о трговачким или потрошачким уговорима.

У Глави Првој (стр. 8 – 21), која носи назив „Системи процене уговорне правичности“, кандидат најпре указује на неуједначеност терминологије у погледу одредаба које су предмет његовог истраживања, усвојене у упоредном законодавству и прихваћене у компаративној и домаћој правној књижевности. У том смислу, Вуковић се опредељује за коришћење израза неправичне уговорне одредбе и предочава да га је за такав избор подстакла терминологија усвојена у нашем законодавству. Када говори о појму, кандидат наводећи неке од најчешћих примера неправичних клаузула присутних у уговорној пракси, апострофира непостојање реципроцитета у правима и обавезама уговорника и нарушавање еквивалентности узајамних престација као кључне елементе приликом дефинисања неправичне уговорне одредбе.

Након тога, кандидат на систематичан и прегледан начин говори о два основна система процене правичности уговорних одредаба која се срећу у упоредном законодавству. То су: процена на основу генералне клаузуле, односно правног стандарда (тзв. општи тест процене правичности) и процена на основу листе неправичних одредаба (тзв. систем набрајања неправичних одредаба). Систем процене на основу генералне клаузуле подразумева дефинисање неправичне одредбе путем једне опште формулације која је у стању да обухвати мноштво различитих ситуација. Систем набрајања представља конкретизацију генералне клаузуле путем пописа конкретних неправичних уговорних одредаба. Конкретизација генералне клаузуле може се извршити на два начина. Први је нормирање „сиве“ листе неправичних одредаба, за које важи оборива претпоставка неправичности. Други начин је нормирање „црне“ листе неправичних одредаба, за које важи необорива претпоставка неправичности. При томе, Вуковић примећује предност паралелне примене поменутих система процене приликом законског регулисања неправичних уговорних одредаба.

Глава Друга (стр. 22 – 34) носи назив „Процена правичности одредаба општих услова формуларних уговора према Закону о облигационим односима“.

На овом месту кандидат прво у општим цртама излаже карактеристике формуларних уговора. Вуковић истиче практичан значај и учесталост формуларних уговора у савременом пословању, наводећи да се у пословном промету преко 99 процената уговора закључи на овај начин. Кандидат потом даје приказ развоја формуларних уговора. Уважавајући издвојене доктринарне ставове о њиховој веома дугој традицији, који корене формуларних уговора налазе још у античким временима код римске продаје и закупа, Вуковић се придружује већинском мишљењу израженом у теорији да су формуларни уговори производ индустријализације и укрупњивања капитала, односно развоја масовне производње и потрошње током деветнаестог века. Анализирајући предности и недостатке формуларног уговарања кандидат наглашава да основ интервенције правног поретка у режим једнострано састављених уговора представља неприхватљивост апсолутне самовоље састављача формуларног уговора у вези са одређивањем

садржаја уговора, с обзиром да страна која приступа формуларном уговору није у могућности да утиче на одређивање елемената и услова уговора.

Вуковић затим приступа разматрању уклањања неправичних одредаба из општих услова формуларних уговора према правилима Закона о облигационим односима. Кандидат излаже две генералне клаузуле којима се, помоћу три критеријума, дефинише појам неправичне одредбе. Ти критеријуми су: циљ уговора, добри пословни обичаји и претерана строгост одредбе. Такође, Вуковић анализира и листу неправичних одредаба садржану у Закону о облигационим односима. При томе, основна примедба кандидата односи се на општост термина који су у Закону о облигационим односима употребљени приликом формулисања одредаба које се налазе на „сивој листи“ и очигледну малобројност тих одредаба, што у значајној мери слаби две основне функције које листа неправичних одредаба треба да има: остваривање правне сигурности и упознавање уговорника са ставом законодавца о томе шта се сматра неправичном одредбом

Глава Трећа (стр. 33 – 41) носи назив "Карактеристични модели законског регулисања неправичних уговорних одредаба у правним порецима европских држава".

У овом делу рада, кандидат покушава да упоредноправном анализом систематизује правну регулативу и начин заштите од неправичних уговорних одредаба у правним порецима европских држава. Наиме, Вуковић реакцију правног поретка у циљу очувања уговорне правичности повезује са настанком формуларних уговора и омасовљавењем њиховог коришћења у пословној пракси. Ипак, постоје одређене разлике између правних система када је реч о приступу правном уређењу ове материје. Тако, Вуковић разликује: „нордијски“ , „француски“ и „немачки“ модел законског регулисања неправичних уговорних одредаба. Према „нордијском моделу“, прихваћеном у земљама скандинавског правног круга, решавању проблема остваривања права из уговора који садрже направичне одредбе приступило се на екстензиван начин. У њима су усвојени прописи који предвиђају механизме заштите уговорне правичности који се односе не само на формуларне уговоре, већ и на уговоре са споразумно одређеном садржином. Основ оваквог

приступа је тежња за очувањем јединства система уговорног права. Према „француском моделу“, контрола је ограничена искључиво на потрошачке уговоре. Контрола садржине трговачких уговора није допуштена јер се слобода уговарања схвата као врховно и неприкосновено начело уговорног права, које не дозвољава судску контролу садржине уговора закљученог између два равноправна уговорника. Међутим, када се ради о потрошачким уговорима на место начела слобода уговарања долази начело социјалне правде, као основ за превентивно спречавање злоупотребе економске моћи трговца, на штету потрошача као несразмерно слабије стране. При томе, овај приступ карактерише да се заштитна правила односе на све потрошачке уговоре. Контрола није ограничена само на формуларне уговоре, већ је могућа и у случају потрошачких уговора са споразумно одређеном садржином. Основ оваквог приступа је, дакле, појачана потреба заштите потрошача као економски и информативно подређене уговорне стране. И на крају, у групу земаља у којима је прихваћен „немачки модел“, спадају оне у којима постоји дуалитет правних режима поводом правног уређења материје неправичних уговорних одредаба. Када се ради о трговачким уговорима, предмет контроле могу бити искључиво формуларни уговори. Са друге стране, када се ради о потрошачким уговорима предвиђен је виши степен заштите. Овде је допуштена контрола свих уговорних одредаба које су састављене унапред, односно које нису биле предмет преговора те потрошач није могао имати утицаја на њихову садржину. Није допуштена једино контрола уговора са споразумно утврђеном садржином. Основ оваквог приступа је једнострана измена правила општег уговорног права у корист састављача уговора, што води ка нарушавању еквивалентности узајамних престација уговорника.

Већ је речено да део други Вуковићевог магистарског рада носи назив „Неправичне одредбе у потрошачким уговорима“ и обухвата пет глава. Овај део рада посвећен је анализирању посебних правних правила која уређују заштиту потрошача од неправичних уговорних одредаба. У овом делу рада Вуковић најпре апострофира да је уговорни однос између потрошача и трговца један од оних тржишних односа у којима је делотворност тржишног самоуређења очигледно

заказала. Мноштво фактора који нарушавају уговорну равнотежу у потрошачким уговорима довели су до нужности државне интервенције у овом сегменту тржишта како би се поново успоставила нарушена тржишна равнотежа, гарантовањем појачане заштите потрошачима усвајањем бројних правила императивног карактера. С тим у вези, кандидат указује да начело слободе уговарања, које важи између уговорника једнаке економске снаге и концепт економске саморегулације, у материји потрошачких уговора све више уступају место идеји социјалне правде и социјалне регулације. Вуковић истиче да експанзија законодавне регулативе која за циљ има заштиту потрошача у уговорном односу са трговцем представља једну од основних карактеристика развоја уговорног права у Европи у последње четири деценије. Један од најзначајнијих корака у том развоју представља креирање правних правила усмерених ка заштити потрошача од неправичних уговорних одредаба.

Глава Прва (стр. 43 – 54) носи назив "Нормативни оквир регулисања неправичних одредаба у потрошачким уговорима у комунитарном праву и праву Србије".

Ова глава подељена је на две целине. У првој, кандидат најпре даје приказ развоја идеје о заштити потрошача од неправичних уговорних одредаба на нивоу комунитарног права. На овом месту Вуковић указује да су у времену које је претходило усвајању заједничких правила у овој материји на нивоу Европске Уније, у домаћим правима појединих држава чланица већ постојала правила о контроли неправичних уговорних одредаба, која су у одређеним аспектима била у високом степену међусобно дивергентна. С обзиром да је такво стање у великој мери угрожавало успостављање јединственог унутрашњег тржишта на простору Европске уније и конкурентност између пословних субјеката из различитих држава чланица, као и да је за последицу имало различит степен заштите потрошача у појединим земљама, наметнула се потреба хармонизације права у погледу неправичних уговорних одредаба на нивоу Европске уније. С тим у вези, кандидат прати пут усвајања заједничких правила од начелног консензуса о неопходности хармонизације до прецизирања и усвајања коначног текста Директиве 93/13/ЕЕЗ о

неправичним одредбама у потрошачким уговорима. У другој целини ове главе Вуковић приказује нормативни оквир регулисања неправичних одредаба у потрошачким уговорима у праву Србије. Кандидат се осврће на раније прописе домаћег права који су уређивали материју заштите потрошача. При томе, закључује да су та правила била далеко од европских стандарда у овој области. Ни Закон о заштити потрошача из 2002. године, нити законски текст истог назива из 2005. године нису регулисали нека од основних питања у материји заштите потрошача. Такође, постојао је и значајан степен правне фрагментираности, с обзиром да су бројна питања која се тичу права и интереса потрошача била уређена другим законима. Што се тиче неправичних уговорних одредаба, ови закони садржали су непрецизна и недовољно јасна правила која нису одговарала савременом начину регулисања овог проблема у упоредном праву. У циљу адекватног уређења материје заштите потрошача и у циљу усклађивања правне регулативе у овој области са законодавством Европске уније, 2010. године усвојен је нови Закон о заштити потрошача. Овим Законом су у право Србије имплементирани бројни прописи комунитарног права који регулишу ову област права, укључујући и правила о регулисању неправичних уговорних одредаба.

Глава Друга (стр. 55 – 84) носи назив "Подручје примене правних правила која уређују неправичне одредбе у потрошачким уговорима".

И ова глава подељена је на две целине. Прва целина посвећена је одређивању субјективног (*ratione personae*) подручја примене правних правила која уређују заштиту потрошача од неправичних уговорних одредаба, а друга целина одређивању објективног (*ratione materiae*) подручја примене ових правила. У оквиру прве наведене целине кандидат дефинише појмове „потрошач“ и „трговац“. Имајући у виду „ситуациону компоненту“ појма потрошача која у први план ставља његову релативност, Вуковић најпре указује на сву сложеност теоријског дефинисања појма потрошача. Наиме, својство потрошача стиче се у различитим ситуацијама. Стога је сасвим разумљиво да се и појам потрошача разликује зависно од области разматрања, што отежава његово јединствено дефинисање. С тим у вези, кандидат износи и сврстава у две групе супростављена теоријска схватања

поводом одређивања појма потрошача. У прву групу спадају схватања према којима није могуће, а ни целисходно, осмислити задовољавајућу дефиницију потрошача која би обухватала сва лица којима је потребно и оправдано пружити правну заштиту, већ треба препустити суду да у зависности од околности конкретног случаја одлучи да ли неком субјекту треба признати право на заштиту према правилима потрошачког законодавства. У другу групу спадају она схватања према којима је могуће одредити јединствени појам потрошача. У оквиру ове групе срећемо различите дефиниције, у зависности од тога да ли се као основ одређивања појма потрошача узима објективни критеријум, циљ потрошачког акта, или субјективни критеријум, компетентност уговорника. Из наведеног је видљиво да је могуће уже и шире одређивање појма потрошача. У складу са тим, Вуковић указује да у правним порецима европских држава наилазимо на значајне разлике у овом погледу. У неким од њих прихваћен је рестриктиван појам потрошача, који обухвата само физичка лица која делују у сврху која је ван њихове делатности, пословања или професије. Са друге стране, у неким правним системима усвојен је шири појам потрошача, који допушта да се у одређеним ситуацијама статус потрошача и заштита по правилима потрошачког законодавства, поред физичког лица, призна и правном лицу. Након приказа решења националних законодавстава поводом одређења појма потрошача кандидат анализира и одговарајућу праксу Европског суда правде и закључује да његово уобичајено рестриктивно тумачење појма потрошача води ка драстичном опадању нивоа заштите потрошача у државама које у својим унутрашњим правним порецима прихватају проширени појам потрошача. При томе, кандидат темељно и аргументовано указује на оправданост проширења појма потрошача на правна лица и предузетнике у одређеним „граничним ситуацијама“, у којима је очигледно да постоје елементи који говоре у прилог проширења подручја примене протективних правила и на субјекте који не задовољавају строге критеријуме из рестриктивне дефиниције појма потрошача. У том смислу, Вуковић се придружује доктринарним залагањима за екстензивно тумачење појма потрошача и предлаже дефиницију којом би се *de lege ferenda* обухватила већ постојећа проширења појма потрошача у појединим државама чланицама Европске уније. Поводом дефинисања појма трговца,

кандидат анализира правила разасута у низу прописа домаћег законодавства која су од значаја за његово одређивање. Вуковић сматра да је посебно вредно похвале законско решење нашег законодавца према коме се индивидуални пољопривредник не сматра предузетником, с обзиром на постојање великог броја ситних пољопривредних газдинстава у Србији и рестриктивно тумачење Европског суда правде у контексту мешовитих уговора. У другој наведеној целини ове главе, Вуковић наводи да се правила која уређују заштиту потрошача од неправичних уговорних одредаба примењују на уговоре закључене између трговца и потрошача. У предметно подручје примене ових правила улазе све врсте уговора, именовани и неименовани уговори. Такође, правила која регулишу контролу правичности одредаба у потрошачким уговорима примењива су не само на уговоре закључене у писменој форми, већ и на неформалне уговоре. У оквиру ове целине, Вуковић са упоредноправног аспекта разматра и решења којима се искључује примена правила која уређују заштиту потрошача од неправичних уговорних одредаба на одређене врсте уговора или само на одређене уговорне одредбе. Након темељне анализе садржине тих искључења, кандидат испитује и однос нашег Закона о заштити потрошача према њима. Вуковић закључује да је у нашем праву омогућен појачан степен заштите потрошача у поређењу са стандардима постављеним у комунитарном праву јер је Законом о заштити потрошача предвиђена контрола свих потрошачких уговора, како формуларних тако и потрошачких уговора са споразумно одређеном садржином.

Глава Трећа (стр. 85 – 133) носи назив „Процена правичности одредаба у потрошачким уговорима“.

Ако се може рећи да неки део рада представља саму срж или језгро ове теме, онда је то ова глава Вуковићевог рада. Следећи систематику коју је најавио у Уводу, кандидат и овде разматра основне системе процене правичности уговорних одредаба, овога пута искључиво у материји потрошачких уговора. Кандидат на детаљан, систематичан и прегледан начин обрађује систем процене правичности одредаба у потрошачким уговорима на основу генералне клаузуле, систем набрајања као основ процене правичности уговорних одредаба, као и околности

које се узимају у обзир приликом процене правичности одредаба у потрошачким уговорима. Разматрајући систем процене правичности одредаба у потрошачким уговорима на основу генералне клаузуле Вуковић разграничава формалну и садржинску контролу. Формална контрола правичности одредаба у потрошачким уговорима састоји се у процени јасноће, прецизности, разумљивости употребљених израза и уочљивости уговорних одредаба, у комбинацији са правилом тумачења *in dubio contra stipulatorem*. Приликом анализирања садржинске контроле кандидат анализира Законом о заштити потрошача постављене критеријуме садржинске контроле правичности одредаба у потрошачким уговорима. Иако су ти критеријуми алтернативно постављени Вуковић аргументовано образлаже да их ипак, услед њихове међусобне повезаности и тесне испреплетаности у практичној примени, не можемо посматрати као сасвим одвојене и потпуно независне критеријуме за процену правичности одредаба у потрошачким уговорима. У делу који говори о систему набрајања као основу процене правичности уговорних одредаба кандидат се најпре критички осврће на ставове изражене у правној теорији поводом правне природе листе неправичних одредаба садржане у Анексу Директиве 93/13/ЕЕЗ. Наиме, поједини теоретичари листу из Анекса тумаче искључиво као „црну“, а поједини као „сиву“ листу. Вуковић не прихвата ниједно од ових супростављених тумачења и закључује да се ради о отвореној листи „усмеравајућег“ карактера, која има једино илустративну вредност. У прилог оваквом тумачењу говори да се међу неправичним уговорним одредбама у Анексу Директиве 93/13/ЕЕЗ, налазе и неке уговорне одредбе које су апсолутно ништаве према класичним правилима уговорног права, као противне принудним прописима, јавном поретку или добрим обичајима. Кандидат потом на детаљан предлаже систематизацију неправичних уговорних одредаба. При томе, наводи мноштво одговарајућих примера из компаративне судске праксе, као и примере из домаће судске праксе, која је још увек сиромашна у овој области.

Глава Четврта (стр. 134 – 144) носи назив „Санкција неправичности уговорних одредаба“.

У овој глави кандидат разматра специфичне правне проблема везане за правне последице неправичности уговорних одредаба, који се односе на питање могућих режима ништавости неправичних уговорних одредаба, питање односа ништавости једне одредбе према преосталом делу уговора и питање начина попуњавања празнина насталих поништењем појединих неправичних уговорних одредаба. У покушају давања одговора на постављена питања, Вуковић даје приказ решења домаћег и упоредног законодавства која уређују правне последице неправичности уговорних одредаба. На овом месту, кандидат у циљу систематичног приступа анализирању правних последица неправичних уговорних одредаба обједињује разматрање овог правног проблема како код потрошачких, тако и код непотрошачких уговора. Посебно треба издвојити део где кандидат на поступан и јасно аргументован начин долази до закључка да је у нашем праву спорна правна природа санкције неправичности одредаба општих услова формуларних уговора, имајући у виду решење из члана 143. Закона о облигационим односима. Вредан је помена и Вуковићев детаљан приказ специфичних решења присутних у компаративном законодавству по питању односа ништавости једне одредбе према преосталом делу уговора и питању начина попуњавања празнина насталих поништењем појединих неправичних уговорних одредаба.

Глава Пета (стр. 145 – 187) носи назив „Судска и вансудска грађанскоправна заштита потрошача у остваривању права из уговора који садрже неправичне уговорне одредбе.“

У овој глави кандидат наглашава да укупност правних правила којима се уређује материја заштите потрошача чини посебан правни режим у складу са којим се регулишу односи успостављени између потрошача и трговца. Тим правилима нормира се читав низ материјалноправних питања ове специфичне области правних односа. Међутим, временом је уочено да интервенција државе у тржишне односе искључиво наметањем материјалноправних правила није довољна и да ефикасна заштита потрошача претпоставља и свеобухватно уређење специфичних процесноправних проблема у овој материји. Тако се потрошачима, у циљу

обезбеђења остваривања интереса ради чијег задовољења су им призната одређена права, стављају на располагање и регулисани поступци правне заштите у случају њихове повреде. Међу њима су и поступци судске и вансудске грађанскоправне заштите потрошача. Судска заштита потрошача у остваривању права из уговора који садрже неправичне уговорне одредбе може бити индивидуална и колективна и остварује се у грађанском парничном поступку. Индивидуална судска заштита потрошача остварује се употребом класичних средстава индивидуалистички конципиране грађанскоправне заштите. Њена сврха је пружање заштите појединачном субјекту чија су права у неком грађанскоправном односу повређена. Овде се заштита реализује **in concreto**, тако што одређени потрошач тужбом покрене поступак против одређеног трговца који је својим поступцима повредио његова права. Међутим, недостаци који су се испољили у пракси индивидуалног концепта заштите у потрошачким споровима, условили су развијање посебних механизма колективне заштите потрошача, који за циљ имају адекватну заштиту колективних интереса потрошача. На тај начин остварује се заштита **in abstracto**, јер се сузбија поступање којим се могу повредити права било ког потрошача. У циљу јасне дистинкције наведених метода судске заштите потрошача, Вуковић их у свом раду засебно разматра. У делу у коме обрађује индивидуалну судску заштиту кандидат се критички осврће на бројне недостатке регулативе Закона о заштити потрошача. Примера ради, он наводи да овај Закон не предвиђа специфичне процесноправне механизме који би представљали гаранцију брзог и ефикасног окончања спора. Значајан недостатак је и непостојање правила о терету доказивања, као ни посебних правила о месној надлежности. Механизам „претходног упозорења“ правнотехнички некоректно је редигован. Такође, недопустив је и несклад између врсте тужби које су допуштене и правних последица које на основу њих суд може изрећи. Вуковић закључује да су поменути недостаци у регулисању поступка индивидуалне судске заштите према одредбама Закона о заштити потрошача делимично отклоњени новим Законом о парничном поступку, чија правила такође разматра. У делу који говори о колективној судској заштити потрошача, кандидат на поступан начин даје приказ развоја идеје о оваквој заштити, с обзиром на чињеницу да је концепт колективне заштите

потрошача донедавно био готово стран европској правној традицији. При томе, служећи се компаративним методом детаљно разграничава колективну заштиту интереса потрошача, у смислу превентивне заштите, и колективну заштиту индивидуалних интереса потрошача, у смислу поствентивне заштите потрошача. И у делу у коме разматра колективну заштиту потрошача у нашем праву, Вуковић се критички осврће на решења Закона о заштити потрошача. На овом месту, посебно треба издвојити део где кандидат на поступан и јасно аргументован начин заузима став да правила овог Закона треба тумачити на начин да је и у нашем праву, поред превентивне, допуштена и поствентивна колективна заштита потрошача. У овој глави кандидат анализира и недостатке судског пута заштите потрошача и указује да су они узроковали развијање читавог низа модела вансудске заштите потрошача. За разлику од судске заштите, методе вансудског решавања спорова у први план стављају прагматички елемент, брзо и ефикасно решавање спора прихватљиво за обе стране, а не искључиво утврђивање пуне истине о спору. Оне представљају својеврсни „други пут“ заштите права потрошача и омогућавају решавање спорова на начин који пружа далеко више флексибилности од поступка пред судом. Разматрање практичних искустава у појединим европским земљама по питању примене различитих метода вансудске заштите потрошача, Вуковића је довело до закључка да су посебно добри резултати у погледу уклањања неправичних уговорних одредаба остварени применом метода преговарања између потрошачких асоцијација, односно управних органа у чију надлежност спадају послови заштите потрошача, са једне стране, и трговаца, са друге стране.

У **Закључку** (стр. 188 – 192), кандидат у кратким цртама сумира основна сазнања до којих је дошао обрађивањем наведене теме. Истовремено, још једном се указује на одговарајуће недостатке домаћег законодавства, везано за процесноправни аспект заштите потрошача у остваривању права из уговора који садрже неправичне одредбе. У том смислу, кандидат подсећа на слична искуства неких других држава и даје одговарајуће предлоге за побољшање свеукупне правне заштите потрошача.

Закључна оцена и предлог Комисије

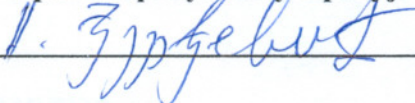
Комисија је сагласна у оцени да магистарски рад кандидата Зорана Вуковића, под називом „**Неправичне уговорне одредбе, посебно у потрошачким уговорима**“ испуњава све услове који су неопходни за ову врсту рада. Сходно томе, Комисија је једногласна у ставу да наведени рад испуњава све услове за јавну одбрану. Комисија предлаже Наставно-научном већу Правног факултета у Крагујевцу да прихвати овај извештај, да рад учини доступним јавности и одреди термин за јавну одбрану магистарске тезе у складу са одговарајућим прописима.

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

проф. др Ненад Ђурђевић (ментор)

редовни професор за предмет Облигационо право

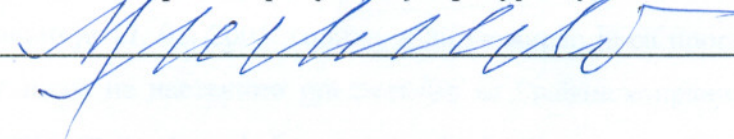
Правни факултет у Крагујевцу

проф. др Миодраг Мићовић

редовни професор за предмет Привредно право

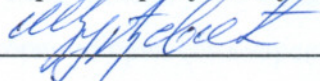
Правни факултет у Крагујевцу

проф. др Марко Ђурђевић

доцент за предмет Облигационо право

Правни факултет у Београду

У Крагујевцу,

дана 16. 07. 2012. године